

Het ware Brood uit de hemel

Johannes 6

door R.A. Veen

I. Joh. 6:28-41

Ons gedeelte vandaag is de eerste helft van de lange redevoering die Jezus houdt bij de synagoge van Kapernaüm. De menigte die het wonder van het brood en de vissen heeft meegemaakt is Hem gevolgd – vers 22 – aangevuld met mensen uit Tiberias – vers 23. Je kunt je voorstellen dat het korte gesprek van vers 25 tot en met 27 nog heeft plaatsgevonden buiten de synagoge, aan de oever van de zee. In de synagoge is geen plaats geweest voor een grote mensenmassa, dus het gesprek heeft zich buiten de synagoge in de open lucht afgespeeld, óf Jezus heeft alleen gesproken met een deel van de menigte die wel plaats kon nemen in de synagoge.

Jezus heeft hun geloof gepeild, en tegen hen gezegd dat ze Hem alleen zoeken, omdat hun honger is bevredigd. Hij wijst meteen op het voedsel dat "blijft tot in het eeuwige leven," dat alleen de Zoon des mensen geven kan. Het lijkt mij dat in vers 28 het eigenlijke leergesprek begint, dat naar alle waarschijnlijkheid plaatsvindt in de synagoge. Vers 59 hoeft niet te betekenen dat alles in de synagoge werd gezegd, maar wel dat Hij onderwijs gaf in de periode na dit gesprek. Of dat dit gesprek een soort samenvatting is van de vele gesprekken die in de synagoge van Kapernaüm hebben plaatsgevonden. Zoals vaker, is Johannes in de exacte locatie en plaats niet sterk geïnteresseerd, wat ook voorstelbaar is wanneer we beseffen dat hij hier aan het eind van zijn leven zich gebeurtenissen herinnert die een halve eeuw daarvoor zich hebben afgespeeld.

Johannes heeft het wonder zonder opsmuk verteld, omdat het er hem om te doen is duidelijk te maken, dat niet de gebeurtenissen, maar Jezus zelf het eigenlijke wonder is. Jezus is de gastheer, en de menigte wordt gevoed. De Koning is daar, en Hij is God Zelf, die Zijn scheppingsmacht aanwendt ten behoeve van het volk. Maar dan neemt de menigte het over: zij verklaren Hem tot de Profeet die komen zou, en willen Hem – de Zoon van God die de Messiaanse koning is – tot hun koning máken. Niet erkennen dat Hij koning is, maar de macht nemen om Hem tot hun hoofd aan te stellen. Maar Jezus heeft voor hen een andere boodschap. Hij geeft hen de opdracht om zich bezig te houden met de eeuwigheid, met de verlossing van de zonde, met het eeuwige leven. Het leergesprek bij de synagoge heeft tot doel om aan de menigte duidelijk te maken wat de bedoeling is van Jezus. Zij zien in Hem de religieuze en politieke leider die Israël bevrijden zou van het juk van de Romeinen. Maar Jezus is niet gekomen om lichamen te voeden, maar om zielen te redden van het oordeel. Jezus komt niet om politieke leiding uit te oefenen, maar om het koninkrijk van God te prediken.

In het leergesprek - of gesprekken - dat Jezus voert, krijgen we te maken met zes vragen of reacties van de menigte waarin juist het ongeloof over Jezus zichtbaar wordt. We zullen de eerste vijf daarvan hier één voor één bespreken. In de volgende aflevering willen we de

bespreking van dit leergesprek van Jezus afronden.

1. **Misverstand** - Ongeloof door gebrek aan kennis - vs. 28

Goed, zegt de menigte tegen Hem. Oké, het gaat dus om het eeuwige leven dat we zullen krijgen. Prachtig. Maar je moet het voor ons wel concreet maken, want aan woorden alleen hebben we niets. "Wat moeten wij doen" om hier deel aan te krijgen, om het eeuwige leven van jou mee te maken? Wat is dan de eerste voorwaarde die wij zullen vervullen, "opdat wij de werken van God mogen verrichten?" Wat is er dan in de eerste plaats nodig, zodat wij vervolgens, en dat is dan de tweede voorwaarde, aan alle goddelijke voorschriften kunnen voldoen? Er moet dus eerst iets *gedaan* worden, en vervolgens moet er *gewerkt* worden en dan geeft God de *beloning* van het eeuwige leven. Er is een eerste stap, vergelijkbaar met de doop van Johannes de Doper, en vervolgens een leven in gehoorzaamheid aan Gods geboden en dan later pas het eeuwige leven. Doen, werken, beloning. De menigte onderscheidt dus de initiële stap, en vervolgens een leven dat uit werken bestaat, en dan tenslotte de beloning van het eeuwige leven.

Het antwoord van Jezus in vers 29 is ontvullend. "Dit is het werk van God", dit is het werk, dit is de enige daad van gehoorzaamheid, die God jullie heeft opgedragen, dit is zelfs het enige werk dat jullie moeten doen om hieraan deel te krijgen. Alle specifieke werken en daden, heel het praktische leven in gehoorzaamheid aan God, vloeit uit dit ene werk voort. Dit is de kern, dit is de basis, dit is het fundament waarop je moet gaan staan. Maar als dit er niet is, is al het andere vergeefs, nutteloos en zelfs schadelijk. Dit is het werk van God dat je doen moet: "dat u gelooft in Hem Die Hij gezonden heeft." Dit is dus wel de daad waarmee het nieuwe leven begint, maar het is ook het werk waaruit dit andere leven bestaat. Ook de beloning is al inbegrepen. Het eeuwige leven is niets anders dan het leven dat deze kwaliteit met zich meebrengt: geloof als de levende relatie met de Heer die leven geeft in overvloed. Doen=werk=beloning. Geloof in Jezus is alle drie tegelijk. De menigte onderscheidt drie verschillende zaken, maar in vers 29 maakt Jezus duidelijk dat de initiële daad en het werkende leven een en hetzelfde zijn en later, zoals bijvoorbeeld in vers 40, dat het geloof in de Zoon van God al onmiddellijk betekent, dat iemand eeuwig leven heeft. Wat de menigte in drie delen onderscheidt, is in het onderwijs van Jezus één en hetzelfde.

Het is heel eenvoudig dus. Wat vraagt God? Geloof in Hem die door God gezonden is. Geloven in Jezus. Meer is er niet nodig, meer wordt er door God niet gevraagd. De vraag van de menigte laat zien dat er een misverstand is over de manier waarop God wil dat mensen tot Hem naderen. Ze willen iets doen, ze willen de geboden vervullen, en dan trots zijn op hun prestatie en de beloning opeisen. Dat is het ongeloof door gebrek aan kennis. Maar de vraag of Hij inderdaad is wie Hij zegt te zijn, is een andere zaak. Zij hebben Hem immers al gezien, en Zijn macht is aan hen gedemonstreerd. Maar dat roept dan onmiddellijk de vraag weer op, vanuit hun hardnekkige ongeloof - of Jezus dan inderdaad degene is die door God is gezonden.

2. **Vragen om een teken** – Ongeloof als gebrek aan vertrouwen – vs. 30

Nu heeft een deel van de menigte het wonder van de maaltijd, van de broodvermenigvuldiging, de vorige dag meegemaakt. Een ander deel, de mensen die later uit Tiberias zijn gekomen, hebben dat niet meegemaakt. Misschien zijn vooral zij het dus wel, die nu de vraag stellen welk teken Jezus doet. Als Jezus dat teken dan doet zullen zij het zien en Hem geloven. Jezus zegt dat Hij het is die door God is gezonden? Oké, zegt de menigte, laat het ons dan maar zien. Wat is dan jouw werk, wat doe jij dan? Ze willen aan de Profeet wel vragen wat de weg is naar het eeuwige leven, maar als Jezus tegen hen zegt dat Hij zelf de Weg is, vragen ze om een bovennatuurlijke bevestiging. In vers 31 geven ze een voorbeeld. Mozes heeft het volk in de woestijn in een periode van 40 jaar gevoed met brood uit de hemel. Dat is juist iets waaraan wordt gedacht tijdens het

Paasfeest. Het is alsof ze zeggen: Mozes heeft ons 40 jaar gevoed met brood uit de hemel. Kun jij dat ook?

Er zit wel enige ironie in. Zij citeren uit psalm 78: "Hij liet manna op hen regenen om te eten en gaf hun hemels koren." (Vers 24.) Is dat Mozes? Die "hij" uit de psalm, is God zelf en niet Mozes. Uit het antwoord van Jezus kunnen we afleiden, dat zij juist aan Mozes hebben gedacht. Verkeerde exegeese, slecht Bijbellezen! Maar op dat nauwkeurige lezen en verstaan van Gods Woord komt het zo vaak aan! En in dezelfde psalm lezen we ook nog in vers 32: "Ondanks dit alles zondigden zij nog en geloofden zij niet door middel van Zijn wonderen." Daar hadden ze ook aan mogen denken.

Het laat iets zien van het karakter van ongeloof in het algemeen. Als je geloof zoekt, gebaseerd op tekenen, op wonderen of wonderbaarlijke verhoring van je gebeden, dan is er geen einde aan de bewijzen die je vraagt. Als je niet in Jezus kunt geloven, op grond van Zijn woorden en Zijn persoon, dan zal ook een oneindig aantal wonderen en tekenen geen verschil kunnen maken. Het teken komt en gaat. En wat voor mij in het verleden ligt, kan ik altijd zo interpreteren als ik wil. Tijdens het wonder ben ik overtuigd, meteen na het wonder kan ik gaan twijfelen, en als het wonder een genezing is kan ik het uit mijn gedachten bannen en mijn aandacht meer richten op de toekomst. Waarom zou je na je genezing nog nadenken over je ziekte, of aan je genezer? Het was voor de mensen op het gras bij Tiberias niet moeilijk om het wonder te zien. Ze zagen immers de discipelen rondlopen met een mandje waaruit ze 10.000 mensen konden voeden. Maar de betekenis van die gebeurtenis kon hen volledig ontgaan. Ze hebben van de broden gegeten en zijn verzadigd. Maar nu is het de volgende dag en de honger komt weer terug. Het wonder van gisteren betekent niets meer.

In vers 32 en 33 geeft Jezus het antwoord. Er is een groot verschil tussen het manna in de woestijn, dat ook Mozes gevoed heeft, en wat God nu doet. Het fysieke brood uit de hemel in de woestijn, is niet te vergelijken met het ware en geestelijke brood dat God nu geeft. Dat brood kwam wel uit de lucht vallen, het kwam in die zin uit de hemel vandaan, maar het was niet het hemelse brood. "Mijn Vader geeft u het ware brood uit de hemel." Dit brood, dat leven geeft in de woestijn, in een plaats van dood en duisternis, dat is Jezus zelf. "Want het brood van God is Hij Die uit de hemel neerdaalt en aan de wereld het leven geeft." En net als bij het manna, komt het volk ook nu niet tot werkelijk geloof.

3. **Spot** – Ongeloof met vijandigheid tegenover de woorden van Jezus – vs. 34

Het antwoord dat de menigte nu geeft is te vergelijken met een spottende woorden van de Samaritaanse vrouw in hoofdstuk vier. "Here, geef ons altijd dat brood." Zo zei de vrouw: "meneer, geef mij dat water, opdat ik geen dorst meer zal hebben en niet hier hoeft te komen om te putten." In hoofdstuk vier raakte Jezus met Zijn antwoord het geweten van de vrouw gaf een wending aan het gesprek. Hier antwoordt Jezus op een andere wijze, namelijk door hun ongeloof aan de kaak te stellen. Eerst zegt Hij in vers 35 dat Hij inderdaad het Brood des levens is. Wie tot Jezus komt, zal geen geestelijke honger of dorst meer hebben. De diepste verlangens van de menselijke ziel, liefde, bevestiging en erkenning, de overwinning over dood en lijden, het is alles bij Hem te vinden. En dat heeft Hij gedemonstreerd aan het begin van dit hoofdstuk. Maar het zien van het wonder lost het ongeloof niet op: "maar Ik heb u gezegd dat u Mij wel gezien hebt, en toch gelooft u niet." En dat kan ook niet, omdat dit geloof geen persoonlijke prestatie is. Dit geloof is alleen maar iets waarom je kunt vragen, zoals al bleek in het gesprek met Nicodemus. Vers 37: "Alles wat de Vader Mij geeft, zal tot Mij komen." De Vader geeft de wedergeboorte, en wie uit God geboren is, zal Jezus aannemen als de Zoon van God. Jezus zal iedereen aannemen die tot Hem komt. Maar het is God de Vader die mensen tot Hem brengt. Is het geen prachtige gedachte, dat jij als gelovige een geschenk bent van God de Vader aan de Zoon?

In vers 38 tot en met 40 legt Jezus uitvoerig uit wat Zijn zending is. Hij is gekomen uit de hemel om de wil van God de Vader te doen. Geloven in Hem die door God gezonden is, is de vervulling van Gods wil voor alle mensen. God wil, dat ieder die de Zoon ziet en in Hem gelooft, eeuwig leven heeft. dat is niet een onweerstaanbare wil, die alle mensen tot geloof zal brengen. God als Koning wil dat alle mensen tot kennis van de waarheid zullen komen. Maar God weet ook, dat niet alle mensen het evangelie zullen aannemen. Of moeten we hier zeggen, dat God bepaald heeft dat maar een kleine minderheid tot Jezus komen kan? Dat leidt tot moeilijke vragen over uitverkiezing en geloof, waar we vandaag verder over zullen zwijgen.

God wil dat alle mensen de Zoon van God geloven en erkennen. De tekenen van wijn in Kana en brood in Tiberias willen wijzen op Jezus Zelf. Juist de vijandigheid tegen de Persoon van Jezus hadden ze moeten laten varen. Het gaat niet om wat Jezus geeft. Want alles wat Hij geeft, dat is Hij zelf. De Samaritaanse vrouw wil levend water? Jezus is dat levende water. De menigte wil de bevrediging van hun honger en dorst? Jezus is het ware Brood uit de hemel. Je zoekt de weg naar Gods hart? Jezus is de Weg. Je zoekt inzicht in het leven en waarheid? Jezus is de waarheid. Je zoekt ontsnapping aan de duisternis en de doodsheid van het dagelijks bestaan? Jezus is het leven. Hij geeft het en Hij is het – Hij is in Zijn persoon precies datgene wat elk mens vanuit de diepte van zijn ziel nodig heeft. De tragiek van de mens is, dat hij een vijand kan worden van Degene die hem redden kan.

4. **Gemor** – Ongeloof met vijandigheid tegenover de persoon – vs. 41

Maar die vijandigheid neemt nog toe nadat Hij over zichzelf heeft gesproken als het ware Brood dat uit de hemel is gekomen. Nadrukkelijk wordt weer de term "Joden" gebruikt, waarmee Johannes doorgaans de religieuze elite uit Judea aanduidt zoals ze in Galilea werden genoemd - "Judeeërs" dus. Je zou kunnen zeggen dat zijn hier de mensen met religieuze kennis of met een religieuze status, want dit zijn mensen uit Tiberias in Galilea. Zij beïnvloedden de menigte met hun afwijzing of aanvaarding. En het gemor waarmee ze onderling hun afschuw over Jezus' woorden geuit hebben, zal wel door de hele menigte heen getrokken zijn. Ze nemen aanstoot aan Zijn woorden. Ze willen wel horen dat Hij brood geeft, maar niet dat Hij het ware Brood is.

5. **Tegenspraak** – Ongeloof met agressie tegen de boodschap en de boodschapper – vs 42

Als ze kijken naar de persoon van Jezus, zien ze volgens vers 42 de "zoon van Jozef, van wie wij de vader en moeder kennen." Hoe kan deze mens, van wie wij de herkomst kennen, de Messias zijn? In de Messiaanse verwachting van die tijd werd er vaak gezegd, dat wanneer de Messias zou komen niemand zou weten van waar hij was. Heeft dat hier misschien een rol gespeeld? Is dat niet ook een vorm van ongelooft? Alleen de buitenkant van de werkelijkheid zien? Ze hadden het toch kunnen lezen in Jesaja 53, dat de Messias een "wortel was uit dorre aarde," en geen gestalte of glorie had in menselijke zin. "Als wij Hem aanzagen, was er geen gedaante dat wij Hem begeerd zouden hebben." En hebben ze niet gelezen dat de Messias zou voortkomen uit Bethlehem-Efratha (Micha 5:1), dus wel degelijk een herkenbare menselijke herkomst zou hebben? Ze hadden moeten begrijpen, dat inderdaad de zoon van Jozef deze woorden niet had gesproken, en deze tekenen niet had gedaan, tenzij Hij de Zoon van God was. De mensen in die tijd hebben wel degelijk Hem gezien, en hebben kunnen zien wie Hij was. Maar Johannes weet: "Hij kwam tot het Zijne, maar de Zijnen hebben Hem niet aangenomen."

II Joh. 6:42-59

Waar zijn we nu in dit lange gedeelte? We hebben gesproken over het wonder van de spijziging in vers 1 tot en met 15. We hebben gelezen dat Jezus wandelt op de zee in vers 16 tot en met 21. Daarna lazen we de korte historische inleiding in vers 22 tot en met 25, de inleiding op het twistgesprek in de buurt van de synagoge van Kapernaüm. Tegenover het onderwijs van Jezus vonden we vijf vormen van ongeloof. In vers 28 het ongeloof vanuit onwetendheid. In vers 30 het ongeloof dat wonderen wil zien. In vers 34 het ongeloof vol spot. In vers 41 en 42 vinden we nog twee vijandige reacties op de persoon en de woorden van Jezus. Jezus heeft gezegd dat Hij het brood is, waarmee Hij duidelijk maakt dat Hij gekomen is om geestelijk voedsel te geven. Alle hoop op de welzijnsstaat die men zich heeft voorgesteld, is daarmee vervlogen. Jezus kwam niet om dagelijks manna te geven, maar om het brood uit de hemel te zijn. En het tweede is dat Hij daarmee zegt – vergelijk vers 33 – dat Hij “uit de hemel neergedaald is.”

Hoe kan dat zijn? Is Jezus dan niet een mens op aarde geboren, uit een vader en een moeder? De tegenspraak tot hun verwachtingen en de claim op een hemelse herkomst zijn genoeg om te “morren”, ze wekken een innerlijke verharding, een bozige verwerping, zodat ze van Hem wegstaren, elkaar aankijken. Je ziet ze zitten op de grond van de synagoge, op het punt om met heftige gebaren de ruimte te verlaten. Het is blijkbaar vooral deze claim van Jezus die hen in deze gemoedstoestand brengt. Vandaar de vijfde uiting van ongeloof in vers 42. Hoe kan Jezus zeggen dat Hij uit de hemel is neergedaald, terwijl wij allen weten dat Hij de zoon van Jozef is? Vanwaar dit gemor? Johannes gebruikt de term “de Joden” om dit deel van de menigte aan te duiden. Daarmee suggereert hij, dat het verzet vooral komt van de geestelijke elite, misschien wel van Judeeërs of farizeeën die in de buurt van Tiberias zijn geweest. En het is dus een “theologisch” verzet, een verzet dat voortkomt uit het feit, dat Jezus’ persoon en prediking niet passen in de categorieën van die tijd: Hij is geen profeet en geen koning, Hij doopt niet met water maar met vuur, Hij is God Zelf als de Zoon van God, en niet een engel of een gewoon mens, en Hij is het Lam Gods dat de zonde van de wereld draagt – en niet van Israël alleen.

Dat is het punt waar we de vorige keer de bespreking hebben onderbroken. In ons gedeelte vinden we nu eerst vanaf vers 43 tot en met 51 het antwoord dat Jezus geeft op het gemor over Zijn hemelse herkomst, daarna in vers 52 de zesde vorm van ongeloof met het antwoord van Jezus in vers 53 tot en met 58.

Wat zo opvallend is in dit gedeelte, is dat de gesprekspartners van Jezus steeds proberen Hem te begrijpen vanuit het verstandelijke inzicht waarover zij beschikken. Zij spreken over een daad die toegang geeft tot het verrichten van de werken van God in vers 28. Zij spreken over het teken dat hun een motief kan geven in Hem te geloven en verwijzen naar de Bijbelse geschiedenis van het manna. Het begin in ieder geval van het twistgesprek is een verwijzing naar een theologie, waarin Jezus in het geheel niet lijkt te passen. De keerzijde daarvan is, dat zij tot Jezus worden aangetrokken, omdat Hij hun honger kan stillen. Ze zien in Hem nog steeds niet meer dan de Profeet die in de wereld zou komen, of een potentiële koning – vergelijk vers 14 en 15. Jezus zegt dat ook van hen in vers 26 – “u zoekt Mij ... omdat u van de broden gegeten hebt” – en ze zeggen het zelf in spot in vers 34 – “Heere, geef ons altijd dat brood.” Met “dat brood” bedoelen ze dan niet het hemelse brood waarover Jezus spreekt, maar het brood dat aan hen is uitgedeeld aan het begin van het hoofdstuk.

Het blijkt echter dat de persoon van Jezus deze verstandelijke verwachting en theologie doorkruist. Deze Jezus die uit de hemel is gekomen en de ware Zoon van God is, is tegelijkertijd naar zijn aardse status, de Zoon des mensen, een zoon van Maria naar het

vlees en een zoon in rechte van Jozef. Hij is geen engel, maar het vleesgeworden Woord, dat in alle opzichten een menselijk bestaan heeft aangenomen. Toch is het niet onmogelijk om in deze mens de “heerlijkheid als van de Eniggeborene van de Vader” te zien, die “vol van genade en waarheid” is – die in de vleeswording dus juist waarachtig en werkelijk voor ons zichtbaar en tastbaar is geworden. Met een verschijning van God, een visioen, of met het optreden van een engel, had de menigte blijkbaar wel kunnen omgaan. Dit wonder van de vleeswording waarin God dichterbij komt dan ooit tevoren, is hen echter te zwaar. Dat was wel het getuigenis van Johannes de Doper geweest: “Wie van boven komt, is boven allen[...] Die uit de hemel komt, is boven allen.” (3:31) Maar dat getuigenis hebben deze mensen niet aangenomen.

In het antwoord dat Jezus geeft, blijkt dat ook meteen. In plaats van te argumenteren met de toehoorders, geeft Hij hun de verklaring van hun eigen ongeloof. Geloof of ongeloof vloeien niet voort uit verstandelijk redeneren. Wie niet gelooft in Jezus, doet eigenlijk niets bijzonders. Niemand is in staat in Hem te geloven vanuit verstandelijke redenties, of theologische scherpzinnigheid. Jezus past niet in onze theologische of filosofische modellen. Mensen zijn zelfs in staat Jezus te zien, en toch niet te geloven. (Vers 36.) Ze zijn zelfs in staat in Zijn Naam te geloven – dus te erkennen wie Hij is – en toch niet waarachtig te geloven. Zeker niet als dat geloof dan eigenlijk alleen maar op de tekenen is gebaseerd, zoals we lezen in 2:23. Alleen wie door de Vader tot Jezus gezonden is, door God getrokken wordt, kan tot Jezus komen – zegt vers 44. Dat is wel bijzonder. In Jezus geloven is nog niet het laatste woord. We moeten dan nog vanuit dat geloof tot Jezus komen en Zijn discipel worden, Hem aannemen als Heer en Verlosser, dat is de daad waarin dit geloof pas werkelijk blijkt en voltooid wordt. Of zoals dit hoofdstuk ons later uitlegt: we moeten eten van Zijn lichaam en drinken van Zijn bloed. Er is volgens vers 45 een bijzonder onderwijs door God nodig om dat te kunnen, niet alleen maar een aanwijzing maar waarachtig onderwijs. Men komt tot Jezus niet door eigen studie en nadenken, maar door de openbaring omtrent Zijn Persoon van God de Vader te horen en te leren. Dat is een onzichtbaar werk, want, zegt vers 46, niemand heeft de Vader gezien behalve de Zoon. God de Vader die Zich wil openbaren, brengt mensen tot Jezus, omdat alleen Hij God volledig kan openbaren. Hij immers “heeft de Vader gezien.”

Zo is het antwoord op de tegenwerpingen en het ongeloof van de toehoorders de soevereine verklaring, dat de manier waarop zij tegenover Jezus staan onmogelijk tot geloof kan leiden. Als er geen verlangen is in het hart, een gelovig gebed tot God de Vader, een nederige houding waarin men door God onderwezen wil zijn, dan zal de Vader de Zoon niet kunnen openbaren en daarmee uiteindelijk ook Zichzelf moeten verbergen. Maar die nederige, gelovige en open benadering van Jezus ontbreekt bij deze mensen die hun oordeel al geveld hebben. Dit is de zoon van Jozef, dit is hooguit een profeet, misschien kan deze onze koning zijn, wij geloven pas als wij een wonderbaarlijk werk hebben gezien, wij zoeken alleen verlossing voor ons aardse leven, en het gaat niet om wie Hij is, maar om onze behoefte aan brood. Om die reden denk ik, zegt Jezus zo vaak in dit gedeelte, dat Hij het ware brood uit de hemel is. Hij zegt het in vers 32, 33, 35, 48, 51 en 58. Hij wil het ze inprenten, dat het uiteindelijk gaat om de honger van de ziel, en dat alleen Hij bij machte is om die honger te stillen. Maar juist deze verklaring van Jezus is aanstootgevend. De reactie is ongeloof.

We zien het ongeloof van de toehoorders in de synagoge beetje bij beetje toenemen. Uiteindelijk zullen velen zeggen dat het woord van Jezus hard is en ze verlaten hem. (Vers 60 en 66) Nu zegt Jezus, dat niemand tot Hem kan komen behalve wanneer de Vader hem trekt. Hoe moeten we dat dan verstaan? Is het geloof dan geen verantwoordelijkheid van de mens? Of is het uitsluitend een daad van God in de wedergeboorte? We hebben daar al eerder over gesproken, toen het gesprek met Nicodemus aan de orde was. Het

zijn twee gezichtspunten die elkaar uitsluiten, en die we toch allebei nodig hebben. God geeft de wedergeboorte, de mens moet in zijn verantwoordelijkheid tot geloof in Jezus komen. Maar hoe kan het de verantwoordelijkheid van de mens zijn, als alleen God het geven kan? En als alleen God het geven kan, waarom wordt het dan aan de mens opgedragen om te geloven? En hoe kan God dan oordelen over iemand die niet gelooft?

Aan het eind van het 12e hoofdstuk, aan het eind van de geschiedenis van de prediking van Jezus, vat Johannes dit moeilijke thema van het ongeloof nog eens samen. In vers 37 van dat hoofdstuk zegt hij nog eens: “Maar hoewel Hij zoveel tekenen in hun bijzijn gedaan had, geloofden zij niet in Hem.” Dat is keer op keer duidelijk geworden. De profeet Jesaja heeft dat al gezegd, meteen aan het begin van het 53e hoofdstuk over de Lijdende Knecht. “Wie heeft onze prediking geloofd, en aan wie is de arm van de HEERE geopenbaard?” Dat is een feitelijke constatering, dat er maar weinigen waren die in Jezus als de Zoon van God geloofd hebben. Dat is ook zeker waar voor onze tijd. Maar dan zegt Johannes in vers 39, dat er ook een reden is dat zij niet konden geloven. En opnieuw geeft hij een citaat van Jesaja. “Daarom konden zij niet geloven, omdat Jesaja verder gezegd heeft: “Hij heeft hun ogen verblind en hun hart verhard, opdat zij niet met de ogen zouden zien en met het hart inzien en zich bekeren en Ik hen zou genezen.”” Dus God is de oorzaak van hun ongeloof? God verhindert inderdaad de bekering van mensen, tot wie Hij al vele malen gesproken heeft. Tegen het volk wordt gezegd door Jesaja: “luister voortdurend, maar u zult het niet begrijpen. Zie voortdurend, maar je zult het niet opmerken.” Dat is een voorspelling, geen dictaat dat God heeft opgelegd. En juist in deze voorspelling hadden mensen aanleiding moeten vinden, om met een waarachtig gebed God te vragen om hun ongeloof te hulp te komen. Maar wie dan toch niet hoort en ziet, niet begrijpt en niet opmerkt, zal uiteindelijk ook een verharding ervaren: “stop hun oren toe, en sluit hun ogen.” (Jesaja 6:9,10) Wie niet met een nederige houding en in gebed om geloof vraagt, zal dat geloof niet uit zichzelf kunnen verwerven. Wat nodig is, is het oprechte verlangen naar geloof, zoals bij de vader van het bezeten kind in Markus 9: “Ik geloof, Heere! Kom mijn ongeloof te hulp.” En wie Hem niet zó benadert, voor hem zal God uiteindelijk de poort van de genade sluiten.

Ik zie het heel vaak bij mensen. Ze zeggen in Jezus te geloven. Ze zijn christenen, en hebben vaak zelfs belijdenis afgelegd in de kerk of zijn gedoopt. Ze geloven “in Zijn Naam” omdat ze onder de indruk zijn van Zijn persoon, of zich thuisvoelen in het kerkelijke leven. Maar dan stel je de vraag: Wat betekent Jezus voor jou? De antwoorden zijn dan vaak verbijsterend. Jezus is een profeet die Gods woord sprak. Jezus is een martelaar voor het joodse geloof, iemand die voor Zijn overtuiging stierf. Jezus hield van alle mensen en is daarom een voorbeeld voor ons. Jezus is de prediker van een nieuwe toekomst, die een weg naar een rechtvaardige en humane wereld heeft aangewezen. Of mensen zeggen, dat ze zonder enige twijfel in God geloven, maar niet weten wat ze met Jezus moeten doen. Welke plaats ze aan Hem moeten geven. Welnu, is Jezus de enige weg, de enige waarheid en de enige toegang tot het leven? Geloof je werkelijk het evangelie en alles wat het inhoudt? Is geloof in God – in iets, in een Hogere Macht, In de 10 geboden, in fatsoenlijk leven, in naastenliefde – wel voldoende om een christen te kunnen zijn? Als je dat in kerkelijk verband zegt, worden mensen soms geïrriteerd en boos. Dan oordeel je over hun geloof, zeggen ze. Iedereen moet toch op zijn of haar eigen manier geloven. Niemand – vooral een theoloog niet – kan een ander toch zeggen hoe hij of zij moet geloven? Maar is dat Bijbels? Is dat de prediking van de apostelen en de profeten? Van Jezus? Is dat dan de prediking van Jezus geweest, die tegen deze mensen in Kapernaüm zegt: “Wie in Mij gelooft, heeft eeuwig leven”? Blijkbaar is zelfs voor mensen die lid van een kerk zijn, en zeggen te geloven, juist dit woord van Jezus – geloof in Mij – te hard om te horen. Zoals velen ook in de kerk zeggen: er zijn toch ook andere profeten, andere

manieren om voor God aangenaam te zijn, andere vormen van geloof zijn ook voor God acceptabel, want God zorgt voor alle mensen en heeft alle mensen lief.

Heeft Jezus met Zijn toehoorders gedebatteerd en toont Hij sympathie voor “andere geloofsvormen”? Ik denk dat Jezus in Kapernaüm vanwege het ongeloof van de toehoorders heel direct en eenvoudig de waarheid heeft gesproken, in het volle besef dat juist deze onverbloemde waarheid inderdaad een hard woord voor hen zou zijn. Op die manier wordt duidelijk wat de houding is van het hart, waar deze woorden een plaats moeten krijgen. Het tolerante moderne geloof van onze tijd, dat iedereen zijn eigen waarheid gunt, is in werkelijkheid ten diepste een vorm van ongeloof tegenover de waarheid die Jezus belichaamt. Om die reden herhaalt Jezus in vers 47 en 48 de kern van Zijn boodschap. Ten eerste: “wie in Mij gelooft, heeft eeuwig leven.” Er is maar één Weg ten leven. En dan ten tweede: “Ik ben het Brood des levens.” Hij alleen vervult de diepste behoeften van de ziel. Precies wat hun verharde hart en trotse houding hun onmogelijk maakt te geloven, verkondigt Jezus hier. Aanvaard dat Jezus, de zoon van Jozef en Maria, in de eerste plaats uit de hemel is gekomen en de Zoon van God is. En aanvaard dat de bron van je eigen leven, alles wat jouw leven vervult en voltooit in Jezus als het Ware brood uit de hemel gelegen is, dit schijnbaar eenvoudige jezelf toevertrouwen aan de Heer Jezus – dit alles is voor hen te hard, zozeer zelfs dat ze er aanstoot aan nemen en het niet eens meer kunnen aanhoren. En Johannes vat dat samen met de woorden, dat “de mensen de duisternis meer hebben liefgehad dan het licht.” (3:19)

Dan komt het in vers 51 tot een nieuwe, aanstootgevende uitspraak. Jezus is het levende brood dat uit de hemel neergedaald is. Als iemand van dat brood eet, zal hij leven in eeuwigheid. Eten? Maar wat is dan precies dit “eten van het brood des levens”? Op welke manier kun je nu deel krijgen aan het eeuwige leven, als Jezus het Brood van het leven is? In vers 54 horen we de uitspraak in heel zijn kracht: “Wie Mijn vlees eet en Mijn bloed drinkt, heeft eeuwig leven, en Ik zal hem doen opstaan op de laatste dag.” En dan in vers 55: “Want Mijn vlees is het ware voedsel en Mijn bloed is de ware drank.” Jezus is de enige die betekenis kan geven aan het leven. Dat is nog zwak gezegd. Hij is de enige die het ware leven kan schenken. En nu gebruikt Hij een beeld dat is ontleend aan het dagelijkse leven, om dat duidelijk te maken. Ik moet Jezus “eten”. Zijn vlees – Zijn menselijkheid – en Zijn bloed – Zijn verzoenend lijden en sterven – moet ik mij eigen maken, moet ik toelaten tot in de diepte van mijn eigen bestaan. Dat is precies wat “aannemen” betekent in vers 12 van het eerste hoofdstuk. Geloven in Hem is geen verstandelijke kennis, geen erkenning van feiten, zelfs geen fascinatie met de bijzondere kenmerken van Jezus’ persoonlijkheid en de gebeurtenissen van Zijn leven. Het is Hem in je leven toelaten als de levende Heer. We spreken hier dus niet over de wedergeboorte als een daad van God, maar over het geloof als een menselijke verantwoordelijkheid.

Het beeld van het eten heeft een aantal kenmerken. Eten is in jezelf toelaten, je toe-eigenen. Wat je eet wordt deel van jezelf, en het voedt je. Want eten is ook wat nodig is om honger te stillen. Niemand hoeft jou te vertellen dat je honger hebt, dat voel je diep vanuit jezelf. En de behoefte om die honger te stillen kan heel sterk zijn. Als Jezus het niet had verkondigd, dan hadden wij het ook wel geweten: wij lijden honger in onze ziel. Er is die hele natuurlijke en diepe en intense zoektocht van de mens naar het “ware leven”. Daarmee bedoel ik niet het streven naar geluk of naar zelfstandigheid, eer en rijkdom, of naar gezondheid. Dat zijn ook menselijke drijfveren, maar ze zijn verbonden met het lichamelijke. Er is ook zoiets als een geestelijke honger, een verlangen naar het volmaakte, dat tot op zekere hoogte door menselijke talenten heen werkt. Ik bedoel het verlangen naar schoonheid zoals een kunstenaar dat kan hebben, of het verlangen naar waarheid dat het werk van een filosoof aandrijft, of het verlangen naar gerechtigheid. De besten onder ons leven en werken vanuit dat diepe menselijke verlangen naar voltooiing

en volmaaktheid in de geest. En hier komt Jezus en Hij zegt, dat Hij het ultieme antwoord is op de diepste van onze menselijke verlangens. Dat Hij de schoonheid en de waarheid en het volle en volmaakte leven is. En dat geloof in Hem ons deel geeft aan Zijn schoonheid en volmaaktheid, en dat Hij daarmee de honger van onze ziel kan bevredigen. Mensen die dat verlangen hebben uitgebannen, en in plaats daarvan tijdelijke bevrediging zoeken in alles wat het aardse leven kan bieden, die kunnen van deze maaltijd in het geheel niet genieten. Vaak werkt het zo, dat iemand die tijdelijke en aardse bevrediging moet ontvangen, om te kunnen ontdekken welke honger er nog in de diepte van de ziel aanwezig is. Ondanks alles wat je hebt, is je honger niet gestild. En vaak werkt het zo, dat mensen zonder deze tijdelijke bevrediging, die in armoede leven en te lijden hebben, toch gelukkig zijn omdat de diepste bevrediging van hun hart hen is geschonken.

Eten is ook een heel persoonlijke zaak. Niemand kan voor mij eten. Het is iets wat ik zelf moet doen. Maar dat geldt in hoge mate ook voor het geloof in Jezus. Ik kan niet geloven omdat een ander gelooft. Je kunt deel uitmaken van een gemeenschap die belijdt te geloven, ook zonder dat jij zelf persoonlijk gelooft in Jezus. Er is een intense persoonlijke ontmoeting met Jezus, die in het geloof plaatsvindt en dat geloof ook wekt. God gaat met een ieder van ons in dat opzicht een unieke weg. Brengt ons vervolgens wel samen in de gemeente en gebruikt onze verschillen om daaruit een veelkleurige gemeente samen te stellen. Maar het geloof zelf, juist in het beeld van het eten van het brood, is een unieke persoonlijke daad. (Daarom lijkt het mij zo bijzonder, dat we in het vieren van het Avondmaal, zelf een stukje brood moeten afbreken, om uitdrukking te geven aan deze persoonlijke toe-eigening. Anderzijds, zoals we dat in onze gemeente nu doen, wanneer we een stukje brood aannemen dat ons van buiten af op maat wordt aangereikt, benadrukken we symbolisch dat we tot een gemeenschap van gelovigen behoren.)

In vers 55 wordt het beeld pas echt duidelijk. Het gaat om het vlees en bloed van Jezus, dat is het brood dat we moeten eten – en het beeld vloeit dan over in de richting van de wijn – en dat we moeten drinken. Deel krijgen aan Jezus, is deel krijgen aan het grote werk dat Hij verricht heeft. Jezus heeft niet gezegd bij zijn komst in deze wereld, dat het Gods bedoeling was dat ze in Hem gingen geloven en God gingen gehoorzamen om daarna weer terug te keren naar de hemel. Maar Jezus kwam naar de aarde om te zeggen, dat mensen in Hem moesten geloven, zodat Hij hen eeuwig leven kon geven. Hoe was dat echter mogelijk? Het was mogelijk omdat Hij Zichzelf heeft overgegeven. Omdat Hij stierf voor het leven van de wereld. Het hele symbool van Jezus als het ware brood uit de hemel is afhankelijk van Zijn offer voor de zonden. Alleen omdat Hij Zijn leven heeft overgegeven, is het mogelijk om er deel aan te krijgen. Jezus spreekt dus hier over Zijn kruisiging.

Waarom is de kruisdood van Jezus zo'n belangrijk thema in het christendom? Waarom kun je bijna zeggen dat dat het hart en de kern van het evangelie is? In deze schepping heeft God een bepaalde orde ingesteld. Het is Zijn fundamentele antwoord op de rebellie en de zonden van de mens. De brief aan de Hebreëën stelt het als een eenvoudig beginsel: "Zonder het vergieten van bloed is er geen vergeving voor de zonden." Dat wordt wel duidelijk meteen aan het begin van het boek Genesis, waar God een dier slacht, om met de huid de schaamte en de naaktheid van Adam en Eva te bedekken. Het bloedige offer in de Tabernakel en Tempel, is het middel van de verzoening, van het wegnemen en bedekken van de zonde. Zonde leidt altijd tot de (geestelijke en uiteindelijk fysieke) dood in Gods bestel, en daarom moet iets sterven in de plaats van de zondaar, opdat die kan leven. Plaatsvervangende dood, is het middel van de verzoening. Dat is het uitgangspunt, het beginsel van het bloedige offer in het Oude Testament, dat als het ware het axioma en beginsel is van ons spreken over vergeving en verzoening. Zo heeft God deze schepping

ingericht. Hij had het wellicht anders kunnen doen – pure fantasie dan van onze kant – maar zo heeft Hij het gedaan.

Toen kwam Christus en Hij werd het Lam van God. Zoals het vlees en bloed van een lam werd geofferd, elke dag weer voor de zonden van Israël, zo werd Jezus Christus het ultieme offer. In het bestel van Gods schepping had God bepaald, dat Hij de dood van Christus als het ultieme en definitieve offer zou aanvaarden. Door de dood van Christus is in beginsel alle zonde verzoend, alle straf betaald, elke overtreding geboet. Een mens kan geen omgang hebben met God zolang de zonde in zijn leven dat belemmert. Een mens kan de aanwezigheid van God niet verdragen. En daarom moest Christus sterven, moest Hij het ultieme offer voor de zonden worden. Zo legt Paulus het evangelie uit, in 2 Kor. 5:21: “Want Hem Die geen zonde gekend heeft, heeft Hij voor ons tot zonde – zondoffer – gemaakt, opdat wij zouden worden gerechtigheid van God in Hem.”

Christus gaf Zijn leven voor de wereld. De hele wereld, de hele mensheid is in beginsel met God verzoend. Zo zegt Johannes het ook in zijn eerste brief: “En Hij is een verzoening voor onze zonden; en niet alleen voor de onze, maar ook voor de zonden van de hele wereld.” (1 Joh. 2:2) Hij stierf voor de wereld, als het Lam Gods dat de zonden van de wereld draagt, zoals de zondebok de woestijn in werd gestuurd om de zonden van het volk weg te dragen. Zijn offer is voldoende voor iedereen. En dat is de reden dat deze wereld leven kan ontvangen. Wie deel krijgt aan Jezus, is met God verzoend, is uit de dood overgegaan in het leven, omdat Hij onze plaats in de dood heeft ingenomen. Omdat Hij het eeuwige en volmaakte offer voor de zonden is geworden.

Maar dan komt de reactie. Vers 52: “Hoe kan Hij ons Zijn vlees te eten geven?” Het beeld dat Jezus gebruikt, wordt overduidelijk niet begrepen. Het gesprek verloopt hier net als bij Nicodemus. Als Jezus tegen hem zegt dat hij opnieuw geboren moet worden, antwoordt Nicodemus met de woorden: “Hoe kan een mens weer terugkeren in zijn moeders lijf en opnieuw geboren worden?” De Samaritaanse vrouw heeft het ook over letterlijk water, als Jezus spreekt over het water van het eeuwige leven. En in vers 34 van ons hoofdstuk zeggen de mensen tegen Hem dat Hij hen maar dit brood moet geven zodat ze nooit meer fysiek honger zullen hebben. Hier vind je hetzelfde misverstand. Alsof Hij zegt dat ze letterlijk Zijn vlees moeten eten. Jezus begint hier niet uitvoerig uit te leggen dat ze een misverstand hebben. Eigenlijk maakt Hij het nog moeilijker voor hen om het te aanvaarden. Want Hij spreekt onmiddellijk daarna over het drinken van Zijn bloed. Voor mensen die waren opgevoed met de thora was het inderdaad een moeilijk woord. Leviticus 17 maakte toch duidelijk, dat God Zelf iedereen zou afsnijden van het volk, die bloed zou eten? Waarom? Omdat – Leviticus 17: 14 – het leven in het bloed aanwezig was. Daarom moesten de woorden van Jezus hen wel prikkelen, sommigen misschien zelfs misselijk maken van de gedachte alleen al. Maar natuurlijk bedoelt Hij dat niet letterlijk.

Maar dat maakt wel iets anders duidelijk. Het gaat er niet alleen omdat wij moeten accepteren dat Jezus Zijn leven gaf op het kruis, er is niet alleen maar het accepteren van het zondoffer. Zo denken sommigen vaak: ja, ja, we weten het wel, dat Jezus kwam om de zonden weg te nemen. We zijn door God vergeven. Alsof het vanzelfsprekend is, en alleen maar gaat om het herstel van de gemeenschap met God. Alsof God een probleem heeft opgelost dat alleen aan Zijn kant van de relatie bestaat. Hij maakt er zich druk om, gelukkig kwam Jezus... Zo werkt het niet. Het is ook noodzakelijk om te geloven in een Gekruisigde die Zijn bloed heeft vergoten. Het is het bloed dat de verzoening geeft, niet alleen maar het offer van het vlees van het lam, maar het bloed. In het bestel van de offers van het Oude Testament, is het bloed het middel waarmee de zonden bedekt wordt. Het zondoffer heeft dit dubbele aspect: een deel van het geslachte lam wordt verbrand, dat is

Gods deel, en een deel wordt gegeten – door degene die het offer brengt en door de priesters – omdat de gemeenschap met God weer is hersteld. Het lam is in de plaats van de zondaar gestorven en daarom moest degene die het offer bracht, zijn hand op het lam leggen en zijn zonden belijden in aanwezigheid van de priester. Op dat lam werden dan de zonden a.h.w. overgebracht om te worden uitgewist in de dood van het lam. Zo ook in het offer van Jezus, dat aan dezelfde principiële eisen voldoet. Deze Messias geeft Zijn leven, gebroken op het kruis, als een volkomen zondoffer dat de gemeenschap met God herstelt. Alle zonden draagt dit Lam, ze zijn er a.h.w. op gelegd om te worden weggenomen in de overgave van het Lam, van Jezus aan het kruis. Maar het bloed wordt gesprekeld, als een symbool van de reiniging. Het stroomde uit zijn lichaam aan het kruis, toen de soldaat Hem doorboorde met een speer. Hij geeft Zijn bloed, om onze zonden te bedekken en te verzoenen tegenover God. Wie het bloed “drinkt,” is degene die erkent dat de dood van Christus een volkomen verzoening is voor de eigen zonden.

Jezus spreekt tenslotte ook over de gevolgen daarvan. In vers 54 wordt de belofte gedaan dat iedereen die op deze manier deel heeft aan de Zoon van God die Zijn leven overgeeft op het kruis, eeuwig leven heeft. En de zekerheid mag hebben van de opstanding op de laatste dag. En in vers 56 dat er een innige gemeenschap zal zijn: “Wie Mijn vlees eet en Mijn bloed drinkt, blijft in Mij en Ik in hem.” En in vers 57 dat er voortdurend “door Hem” leven zal zijn, dat de bron van alle leven voortdurend en volledig in jou stroomt. En zo heeft Jezus gesproken over de honger van de ziel, en dat is een verlangen naar gemeenschap met God en naar een definitief antwoord op de zonde: vergeving en verzoening. En Jezus brengt al deze dingen. Geloven in Hem, als Degene die het volmaakte zondoffer was, die Zijn lichaam gaf aan het kruis in mijn plaats, en Zijn bloed vergoten heeft als een verzoening van mijn zonden. Dat is nog wat anders, dan geloven in een profeet of koning of voorbeeld. Wie Jezus alleen zo kent, heeft dan ook geen deel aan de gevolgen: eeuwig leven, gemeenschap en verzoening met God en de volmaakte vergeving van de zonden.

III – Joh. 6:60-71

De menigte is Jezus gevolgd, aangetrokken door Zijn genezingen, gefascineerd door de tekenen die Hij deed, misschien zelfs wel onder de indruk van Zijn persoon. Maar ze zijn gericht op de vervulling van hun aardse behoeften, zoeken vanuit hun persoonlijke theologie een Profeet of koning en zijn niet in staat om twee dingen te doen, die juist bij de ware discipelen horen. In de eerste plaats komen ze niet om Hem eer te geven en Hem te aanbidden. In de tweede plaats erkennen zij niet, dat zij alleen deel kunnen krijgen aan Jezus door Zijn dood heen. (Ze willen niet “eten van Zijn vlees en drinken van Zijn bloed”, in de symbolische taal van Johannes 6. Ze begrijpen dus ook niet dat het nodig was dat Jezus kwam als het Lam Gods, als een zondoffer voor de gehele wereld.)

De confrontatie met deze “misleide” discipelen komt tot een hoogtepunt in vers 60 tot en met 66. In vers 60 horen we: “Dit woord is hard; wie kan het aanhoren?” En dan in vers 66 lezen we dat velen van Zijn discipelen zich terugtrokken en niet meer met Hem mee gingen. Wat is er dan gebeurd in de tussenliggende verzen? Wat is dan om te beginnen dit harde woord? “Hard” betekent zoveel als stijf, rigide, onbuigzaam en in geestelijke zin streng, aanstootgevend. Niet moeilijk om te begrijpen, maar moeilijk om te aanvaarden. Het is ook een hard en onbuigzaam woord: de verlossing is alleen maar in Jezus. Dat is een boodschap die je niet kunt aanpassen zodat het goed ligt in onze moderne tijd. Het is geen tolerant en vriendelijk woord, maar het is de strenge waarheid over Jezus. Jezus zegt van Zichzelf dat hij het levende brood is dat uit de hemel is neergedaald, en dat

alleen wie in Hem gelooft eeuwig leven heeft. Dat kunnen we ook afleiden uit vers 62. Jezus heeft (vers 38) gezegd dat Hij uit de hemel neergedaald is. Hoe kan dat zijn?

Daarover, over Zijn claim dat Hij God is en uit de hemel is neergedaald, en Zijn claim dat Zijn dood de verlossing brengt als het zondoffer voor de wereld, ontstaat gemor. Een grimmige ontevredenheid maakt zich van hen meester. En wanneer Hij zegt dat Zijn dood noodzakelijk is om deel te krijgen aan Zijn leven – dat Hij dus het Lam van God is – beginnen ze zelfs te redetwisten. (Vers 52.) Jezus weet dat ze juist aan deze woorden aanstoot nemen. Ze nemen geen aanstoot aan de werken die Hij doet, maar aan de woorden. Aan wie Hij is. Maar daar gaat het nou net om. In het vorige hoofdstuk zegt Jezus in vers 24: “Wie Mijn woord hoort ... Die heeft eeuwig leven.” Want het aanvaarden van Zijn woord, is hetzelfde als het aanvaarden van God de Vader die Hem gezonden heeft. God spreekt door Jezus. Hij is het vleesgeworden Woord van God. Uiteindelijk zal iedereen Zijn stem horen (5:28) wanneer Hij komt om te oordelen. Maar men heeft Zijn woord toen niet willen aanvaarden. Dat is in onze tijd nog steeds zo. Niemand neemt aanstoot aan het verhaal van Jezus als iemand die probeerde te genezen, die mensen van duivels bevrijdde, die aardig was voor kinderen en weduwen en uiteindelijk het zielige slachtoffer werd van politieke en religieuze macht in zijn tijd, martelaar werd. Heel veel mensen in deze wereld willen op die manier wel over Jezus spreken. De vriendelijke sociale hervormer, de kampioen van tolerantie. Niemand kan een dergelijke Jezus toch afwijzen? Maar laat Jezus toch maar liever niets zeggen. Het zijn de woorden die mensen van Hem vervreemden. Zodra iemand begrijpt wat Jezus werkelijk heeft gezegd, is het gedaan met Zijn populariteit. Dat is niet de Jezus die mensen kunnen aanvaarden.

Heeft Jezus dan met Zijn woorden hun verwachting en hoop teleurgesteld? De werken die Hij verricht heeft, zijn die nu ineens niet meer belangrijk? Dat is de vraag van Jezus in vers 61: “Neemt u hier aanstoot aan?” Konden ze dan wel geloven, als ze de Hemelvaart hadden kunnen zien? Ze geloven niet dat Hij uit de hemel is neergedaald, zouden ze dan geloven wanneer Hij zou “opvaren naar de plaats waar Hij eerder was?” Maar dat hebben ze niet kunnen meemaken, omdat ze Hem toen al hadden verlaten. De trouwe discipelen waren erbij, zoals we lezen in Handelingen 1. Ze wisten dat Hij uit de hemel was neergedaald, dus mochten zij ook bijwonen dat Hij naar de hemel terugkeerde. Maar Jezus weet wat dit gemor en dit ongeloof betekent. In vers 63 verwijst hij daarom nog eens naar wat Hij al met Nicodemus had besproken. Het is de Geest die levend maakt. Je moet geboren worden uit water en Geest. En dat is juist nodig voor het begrip van het woord van Jezus. Want: “De woorden die Ik tot u spreek, zijn geest en zijn leven.” Het vlees – mijn waarnemingen, hun verstand, hun redeneringen – is van geen enkel nut. De Geest schenkt de wedergeboorte in het horen van het woord van Jezus. Waarom?. Omdat alles wat Jezus zegt door God Zelf is gesproken. “Want Ik heb niet uit Mijzelf gesproken, maar de Vader, die Mij gezonden heeft, Hijzelf heeft Mij een gebod gegeven wat Ik zeggen en wat Ik spreken moet.” (Joh. 12:49)

Jezus wist vanaf het begin af wie niet in Hem geloofden. Hij wist van hun ongeloof. En dat ongeloof is geen kwestie van een gebrekkig verstand, het niet begrijpen van het evangelie, want de boodschap over Jezus is eenvoudig en diep tegelijkertijd. Wat ongeloof is, kun je goed omschrijven aan de hand van de gevolgen ervan. Wie niet gelooft, moppert ontevreden in zichzelf met een verhard hart bij het aanhoren van Jezus' claim dat Hij uit de hemel is neergedaald. Wie niet gelooft, gebruikt zijn verstand om onder de harde waarheid uit te komen dat de dood van Jezus nodig is als verzoening voor de zonden. Ze gaan zelfs redetwisten in vers 52. Ongeloof beschouwt het woord van de bevrijding, van de verschijning van de liefde van God voor alle mensen, als een hard woord. Ongeloof brengt met zich mee, dat we wel geïnteresseerd zijn in een Jezus van eigen fabricaat, maar met een sprekende Zoon van God niets te maken willen hebben. Dan trekken we ons terug en

gaan niet meer met Hem mee. Ongeloof is uiteindelijk op zijn hoogtepunt in de daad van Judas Iskariot, die Hem verraden heeft. In Johannes 13:21 horen we dat de geest van Jezus in beroering raakte toen Hij beseftte dat een van de discipelen Hem zou verraden. Hoofdstuk 6 van het evangelie naar Johannes is daarom ook het hoofdstuk van de pijn die Jezus moet hebben gevoeld, vanwege al deze vormen en gradaties van ongelooft tegenover Zijn reddende woorden. Zoals Hij pijn voelde over het verraad van Judas, zo moet Hij ook pijn gevoeld hebben bij het zien van deze deserterende discipelen. Er is geen strenge en onverschillige reactie van Jezus tegenover dit ongelooft. Maar Hij kan alleen maar de waarheid spreken. Hij kan Zijn woorden niet minder hard maken, om makkelijker te kunnen worden gehoord, want dat zou een misleiding betekenen. Het is alleen de waarheid die kan redden. En Hij is de waarheid.

Jezus weet dat sommigen niet geloven. Hij wist dat vanaf het begin. En de enige troost die Hij nu heeft, is het vertrouwen in Gods wil. Meerdere malen heeft Hij gezegd, dat niemand tot Hem komen kan, tenzij de Vader hem getrokken heeft, hem naar Jezus toe geleid heeft. Vers 65: "Daarom heb Ik u gezegd dat niemand tot Mij komen kan, tenzij het hem door Mijn Vader gegeven is." Waarom zegt Jezus dat dan? Het is niet de bedoeling om daarmee te zeggen dat God aan sommigen het geloof schenkt en aan anderen ongelooft. God weet en Jezus weet wie in Hem geloven. Maar het blijft de verantwoordelijkheid van de mens om te geloven. Ik denk daarom dat Jezus dit woord spreekt, op dezelfde manier waarop Hij tegen Nicodemus heeft gesproken over de noodzaak van de wedergeboorte. Als ze hadden beseft dat hun ongelooft een zonde is, en dat alleen God de Vader hen het reddende geloof zou kunnen schenken, hadden ze zich dan niet moeten vernederen onder die boodschap? Hadden ze dan niet moet bidden tot de Vader dat Hij hen dat geloof zou schenken? Geloof is geen prestatie van de natuurlijke mens. De natuurlijke mens, wij allemaal zoals wij zijn geboren en opgegroeid zijn, is niet bij machte om in Jezus te geloven. Maar we zijn wel bij machte om in te zien dat God van ons geloof vraagt en eist. Op grond van die boodschap kan zelfs een ongelovige ertoe komen, tot God te bidden en te vragen om dat geloof. En vervolgens dat geloof te ontvangen en te erkennen – Jezus te willen erkennen, in Hem te willen geloven – dat het God Zelf is die het heeft geschonken.

Dan richt Jezus zich tot de twaalf discipelen. "Wilt u ook niet weggaan?" Je voelt hier het verdriet van Jezus over de vele discipelen die zich hebben teruggetrokken en niet meer met Hem meegegaan. Waarom geloven zovelen niet in Hem? Vraagt Hij dan zoveel? Hij vraagt geen daden van berouw, geen ingewikkeld ritueel, geen lange jaren van harde discipline, en Hij geeft de zekerheid dat op grond van het eenvoudige geloof in Hem iemand alles ten deel zal vallen wat God aan een mens kan schenken: verlossing, bevrijding, vervulling, eeuwig leven. En nu is Hij alleen met de twaalf. Gaan jullie dan misschien ook weg vanwege dit harde woord?

Simon Petrus geeft het antwoord. "U hebt woorden van eeuwig leven." Daar gaat het om, om dat woord, die woorden van eeuwig leven. Petrus gelooft in Jezus niet vanwege de tekenen en wonderen, niet omdat hij in Jezus de vervulling van zijn aardse behoeften ziet, maar omdat Jezus de hemelse waarheid spreekt. De goddelijke waarheid, die alleen God Zelf kan kennen en openbaren. En er is niemand anders die deze woorden spreekt. "Heere, naar wie zullen wij heengaan?" Er is geen ander. Er is geen andere Naam onder de hemel gegeven door wie wij behouden kunnen worden. Handelingen 4:12 "En de zaligheid is in geen ander, want er is onder de hemel geen andere Naam onder de mensen gegeven waardoor wij zalig moeten worden." En dan komt de belijdenis. Wij hebben geloofd. Wat hebben wij geloofd? Dat God bestaat, en dat Jezus een goed mens is? Nee. Dit is de belijdenis: "Dat U de Christus bent, de Zoon van de levende God." Zo staat het in Mattheus 16:16 en in het handschrift waarop de Statenvertaling is gebaseerd, is deze tekst ook in het evangelie naar Johannes opgenomen. Andere oude handschriften

hebben hier echter deze woorden: “wij hebben geloofd en erkend dat u bent de Heilige van God.” Heilige van God! Waarom deze titel? Is Jezus niet degene “Die de Vader geheiligd en in de wereld gezonden heeft”? (Joh. 10:36) En zegt Jezus niet over zichzelf in hoofdstuk 17: “En Ik heilig Mijzelf voor hen, opdat ook zij geheiligd zijn in de waarheid”? Door Jezus de Heilige van God te noemen, erkent Petrus heel de bijzondere zending van Jezus, en daarmee bevestigt hij ook de eer van Degene die Hem gezonden heeft.

Waarom blijven sommige discipelen dan wel? Vanwege de woorden van Jezus. Is dat niet het kenmerkende verschil tussen een ware en een valse of misleide discipel? Dit respect voor het Woord van God zelf? Zoals David zegt in Psalm 119: “Uw woord is een lamp voor mijn voet en een licht op mijn pad.” (Psalm 119:105) Ook in onze tijd komt het toch aan op de wil om door God onderwezen te worden, om met ontzag en met inzicht in de diepte van het woord van God door te dringen, dat wij hebben in de bijbel. Het is de bijbel die ons Jezus doet kennen, het is de bijbel die ons Gods hart openbaart, het is de bijbel die ons inzicht geeft in onze zonden en ons eigen ongeloof. Wij horen niet rechtstreeks de woorden van eeuwig leven die Jezus tot de discipelen heeft gesproken. Maar die woorden komen tot leven wanneer wij ze lezen in de bijbel. Welk ander boek zullen we dan raadplegen? In de bijbel vinden we woorden van eeuwig leven. In onze tijd wordt het steeds moeilijker. De bijbel wordt steeds minder gelezen en de bijbel wordt steeds oppervlakkiger gelezen. Wie studeert nog echt in de bijbel? Voor velen komt de bijbel nog alleen maar langs als de tekst die aan het begin van de prediking wordt geciteerd, als het hoofdstuk dat wordt voorgelezen – vaak hetzelfde woord en vaak dezelfde tekst. Het moet eenvoudig, het moet direct de praktijk van het leven aanspreken, maar er is geen diepgang, geen werkelijke studie. De bijbel is niet het boek van de profeet en koning die ons af en toe wijze woorden geeft om over na te denken in het dagelijkse leven, maar de openbaring van de Zoon van God die het Lam van God wilde worden. Dit zijn woorden van eeuwig leven! Ze verdienen onze volle aandacht, en wie opmerkzaam leest, ontmoet de Heer Jezus zelf, ontdekt de stem van God in zijn leven. De bijbel onderwijst, maar weerlegt ook onze eigen redeneringen, verbetert onze morele ingevingen en geeft ons een waarachtige opvoeding in de rechtvaardigheid zoals God die ziet. Het is de bijbel die ons toerust tot de goede werken die wij verlangen te doen. Het zijn woorden van eeuwig leven. Daarbuiten vinden we alleen maar de woorden die het gehoor strelen en die de eigen begeerten vervullen. Er komt een tijd zegt Paulus, dat mensen “hun gehoor van de waarheid afkeren en zich keren tot verzinsels.” Er is geen ander boek. Wij horen te leven in en met de “heilige Schriften... Die ons wijs kunnen maken tot zaligheid, door het geloof dat in Christus Jezus is.” (2 Tim. 3:15)

Wat voor een gelovige bent u dan? Zoekt u de woorden van eeuwig leven in de bijbel die getuigen van Jezus de Zoon van God? En doet u dat omdat u hebt geloofd en erkend dat deze Jezus de “heilige Gods” is? Of gaat u ontevreden mopperen als u de woorden van Jezus hoort over zichzelf? Zegt u bij uzelf, dat het woord van de prediking hard is, omdat die prediking ernstig neemt en voor waar houdt wat Jezus tot ons gezegd heeft? Of begint u te redetwisten als de prediking op de bijbel is gebaseerd en de behoefte en begeerten van het dagelijks leven niet aan de orde komen? Misschien ontstaat dan bij u de neiging om u terug te trekken en niet meer naar de kerk te gaan. Maar dat komt dan, omdat u al veel eerder hebt besloten, niet meer een discipel van Jezus te zijn. Wie bij Jezus wil horen, zal Zijn woorden van eeuwig leven moeten horen en gehoorzamen. Zal Hem moeten belijden als de Christus, de Zoon van de levende God, die door de Vader geheiligd werd om het zondoffer voor de hele wereld te zijn. Wie Zijn vlees niet eet en Zijn bloed niet drinkt, is een buitenstaander. Die heeft geen leven in zichzelf. En dat is zeker een hard woord voor wie niet geloven wil. Maar waarom zou je Jezus niet vertrouwen? Waarom zou je het woord van Jezus niet in je opnemen en aanvaarden en erkennen dat Hij het Woord

van God spreekt? Naar wie moet je anders heengaan? Wie heeft dan wel woorden van eeuwig leven?